

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita S. Liborii Episcopi, Calculo Laborantium Patroni

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1648

Capvt II. Primus Paderbornensis Episcopus B. Hathumarus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12748

C A P V T II.

Primus Paderbornensis Episcopus
B. Hathumarus.

*nō est in
notum Caput
in Bod. ms*

4. **I**Nter omnia verò loca, constituendis Paderborn-
principalibus Ecclesijs in hac, de quâ lo-
quimur, prouinciâ designata & Paderbornen-
sis Sedes speciali quadam dignitate præcellit,
habens amplissimam circumquaque plani-
tiem, nemorum tamen frequenti & variâ di-
uersitate sufficienter ornatam, agros vberes,
& frugum omnium feracissimos. Cui adiacet
à læuâ in ipso mœnium prospectu silua, mul-
tis passuum millibus in longum latumque
diffusa, ad eò pecorum & armentorum pascuis,
apiumque seruandarum vsui opportuna; vt illi
non dissimilis videatur regioni, quam sacræ
litteræ vocant Terram lacte & melle manan-
tem. Accedit ad ornamentum loci saluberrimorum
fontium, intra ipsum oppidum in
vnum pariter alueum confluentium, incom-
parabilis tam species, quàm numerositas; in
tantum, vt eorum *b* latitudini & amœnitati
similes esse alibi minimè compertum habea-
mus. Nec desunt hinc inde & alia flumina,
utilitatum, quæ ab his petuntur, largissima.
Aër ibidem & aura placidior, & licet in fri-
gido terrarum tractu, naturali gratiâ tempe-
rator, citius quàm in alijs illarum regionum

*Paderborn-
na, sic a-
mæno loco, bur-
& ms. Bod.*

*/maniorum
ms. b*

fertili

b

salubris

partibus, maturitatem cunctorum fructuum afferre consuevit. Præterea pagus ipse, ut & nostra memoria, & veterum relatio testatur, viris omni nobilitate generis animique semper insignibus abundabat: ut non esset dubium, quin patria ciuibus, & ciues patriæ congruerent, ac sibi utraque vicissim ornamento forent. Et hæc quidem pauca de pluribus, hinc à nobis non ex superfluo dicta animaduertet, qui Christianissimi Principis ex hoc quoque in Deum deuotionem comprobabit, quòd ea, quæ ex tantâ locorum amœnitate iure belli acquisita, sub suâ potuit tenere ditio, Diuino magis seruitio, quam suis deputauerit vsibus. Tamen interdum, pro varijs gentis eiusdem utilitatibus generale placitum habiturus, illic populi conuentum fieri iussit, & hac ibidem causâ aliquamdiu solebat immorari.

conuentum
habet:

Caput Novum
in ms. Bodic.
S. Leonē III.
Papam ibi
excipit,
hic. ms. B. d

à quo ara
dicata, collo-
cat & reli-
quia

5. Nam & vir sanctissimus & verè Apostolicus Papa Sedis Romanæ, d. Leo nomine, iniusta ciuium odia perpeffus, illic eum adiit, pro sedandis contra se ortis simultatibus, imperialem opem quæsiturus. A quo cum ingenti, ut par erat, honore susceptus, religiosum eius ac salutare Christianitatis dilatandæ studium nobiliter inchoatum, Apostolicâ auctoritate firmavit, atque in Ecclesiâ tunc ibidem nouiter constructâ e quoddam altare consecrans, adorandas in eo reliquias Protomartyris Stephani, quas secum Româ detulerat, collo-

collocavit; fiducialiter id Principi promittens, quòd oratorium illud, tanti Martyris patrocinio munitum, non vlteriùs passurum foret iniuriam, quam, ipso referente, priùs ei contigisse cognouit; vt videlicet ob incolarum loci perfidiam & odium in religionem Christianã, aliquoties f igni traderetur. Et ob hanc maximè causam easdem reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit, non sine effectu congruo fiduciae sponsionisque suæ, cum nihil tale postmodùm illic perpetratum esse certissimum sit.

burn.

6. Hoc igitur ordine Paderbornensis Ecclesie Sedes episcopalis tam Imperatoriã sanctione, quàm Apostolicæ benedictionis auctoritate primitus constituta, ob causam superius memoratam commendata fuit aliquamdiu tuitioni Præfulum cuiusdam castelli orientalis g Franciæ, quod sermone barbaro Wirtzburg appellatur. Sub quorum regimine status rerum ipsius parum proficere potuit; quippe cum loca ipsa longâ inter se terrarum intercapedine distarent, & Præfatos Præfules rarò hanc nouellam Ecclesiam inuisere, vel occupatio permitteret, vel commoditas suaderet. Neque enim ibi deerant negotia, quibus procurandis insisterent, neque huc pergendi laborem paruum faciebat itineris longitudo. Ibi res necessariae sufficientes erant & ordinatæ: hinc & tenues, & cum difficultate nouiter ordinatæ.

F 5

7. Quo-

*ad fidei securitatem;**f aliquoties**ms. B. 10**Novum Cap.**mi. B. 10.
eum Episcopatum VVirtzburgensis regit.*

&

7. Quocircà meritò vtilius visum est, hanc Sedem suam per se habere Antistitem, qui non alibi occupatus, hinc tantum agendis rebus præsens insudaret. Erat tunc temporis in Clero Wirtzburgensi vir magnæ humilitatis atque modestiæ, i Hathumarus nomine, de gente nostrâ, hoc est, Saxonica, oriundus: qui cum adhuc puer esset, belli tempore Carolo Imperatori obses datus, illic servari iussus est. Vbi postea tonsuratus, ac studijs litterarum traditus, in virum perfectum moribus & eruditione profecit. Hic ex præcepto Principis primus est Paderbornensis Ecclesiæ ordinatus Episcopus. Post cuius ordinationem paucis annis transactis, k idem gloriosissimus Princeps ab hac luce migravit. Cuius incomparabilem in omni virtutum gloriâ præstantiam licet libellus de vitâ eius conscriptus plenissimè referat, nos tamen hinc aliquid de eo vel breuiter dicere, ipsius in nos beneficij magnitudo suadet. Quem arbitror nostrum iure Apostolum nominari: quibus ut ianuam fidei aperiret, ferreâ quodammodò linguâ prædicauit. Qui cum toties victoriâ potitus, quoties in procinctu positus, multas sibi gentes, multa regna subiecit; constat tamen eum gloriosissimè etiam de diabolo triumphasse, cui tot animarum millia, prius sub eius tyrannide captiua, in conuersione nostræ gentis eripuit, & Christo Domino acquisiuit. A quo illum recipere præmium & confidimus, & opta-

Hathumarus

ms. B. i

deim Hathumarus,
Episc. Saxo,
olim obses
datus Carolo,

Paderbornensis
Episc. = ms. B.

k

verè Apostolum
Saxoniae

Euem ms. B.

Subiecit ms. B.

optamus, vt fruatur in cælis Apostolorum consortio, quorum functus est in terris officio.

a MS. *Corsendoncanum*, Padaburnensis. Variè huius urbis nomen effertur q̄b antiquis Scriptoribus: Paterbruna, & Paterbrunnas appellatur in Ioannis Tiliy annalibus minoribus; in auctioribus Paterbrunna, & Patrisbrunno: in fragmento annalium Alex. Petauij, Padresbrunnon, & Padresburnon: in annalibus Loiselij Paderbrunnen (vii & in alijs quibusdam) & Padabrunno: in Vitâ Caroli Magni per incertum, Paderburnen, & Paderburnum: in eiusdem Vitâ per monachum Egolismensem, Paderbrunnem, & Padabruno: in Poëtâ Saxone Pathalbrunnon: apud Eginhardum, Padabruna: in Vitâ Ludouici Pij, Paterbruna: in historiâ constructionis nouæ Corbeie, Patherbruna: in Annal. Fuldens. Padrabrunno, & Padraprunno: in historiâ Translationis S. Viti Patherbrunna. Gobelinus cap. 38. nominis etymon exponit. Oritur enim isthic fluuius, qui Pader dicitur, ex tribus fontibus, quorum singuli Pader appellantur. Quare idem Gobelinus suprâ, Ecclesiam Paderfontanam dixit. Born namq; aut brunn, siue borne, & brunne Teutonice fontem significat. Quidam fluuiio huic nomen inductum à didisse Carolum Magnum aiunt à Pado Italia fluuiio, fonte ex tribus itidem fontibus, in unum coëuntibus alueum, orto. Refellitur id ex S. Ludgero, qui in Vitâ S. Svviberti I. Martij, inter Saxones VVerdense monasterium an. DCCLXXVIII. populos recenset nefarium quemdam Ogellum Oosterbach de Paderborne: atque ex Poëtâ Saxone infrâ citando, qui vetustum fuisse urbis nomen significat, ergo & fluuij, à quo urbi nomen. Alij à Romanis, cum ijs in locus castra haberent, factum volunt, ob eandem Padi similitudinem. Quod vt absque veteri auctore affirmare mihi non est animus, ita consentaneum rationi vsuq; non inficior; & accolarum traditione celebratum. Vix xv. stadia progressus

Paderbornæ nomen variè expressum:

ductum à fonte

gressus Pader, ad Niehuis arcem à Theodorico Furstenbergio Ep. constructam & oppidulum, Lippæ miscetur, sat tenui riuo, alteriq; ac deinceps Lippæ, siue Lippia, aut Lupia, seu Luppia retinet nomen, donec in Rhenum sese ad Wesaliam oppidum exoneret. Locum in quo Lippa ac Pader coeunt, vel ipsam (ut tunc erat) Paderbornam, ita describit Auctor carminis de Leonis III. Papa ad Catolum aduentu:

Patra, siue
Padi fl.

Est locus insignis, quo Patra & Lippa fluentant,
Altus & in nudo campo iacet, vndique largo
Vestitus spatio: celso de colle videri
Namque potest legio omnis & hinc exercitus
omnis,
Castra Ducum, & Comitum, radiantiaque arma
virosum.

Qui hinc Patra, in Vita S. Adelardi per S. Paschasium Ratbertum 2. Ianuar. cap. 16. nr. 66. Pater appellatur, ita enim describitur Corbeia Saxonica situs: Est autem locus, pergentibus ad ortum solis de Fonte Parris, situs supra littus Wisiræ, &c. Franciscus Irenicus l. 12. Germanica Exegeleos Padam vocat.

eoq; multi-
plice:

b Tres precipui Pada, siue Padi, aut Padula, fontes; qui è rupe omnes prorumpunt intra ipsam urbem: intra quam in unū alueum coeunt, ac fluium profundum latumq; conficiunt, qui astate frigidissimus, hieme utcumque calidus est. Trium horum fontium vnus ita profundus est, Gobelino teste, ut ab aqua superficie ad fundum pedes esse 98. testati sint qui explorarant. Alij praterea fontes in eadem ipsa urbe orti, aquis suis Padum augent: ex vnus, qui maximè Australis, aqua prestans coquitur cereuisia, qua etiam vim medicam habere contra calculum creditur.

Fontes eo
tractu aci-
duli:

Extra urbem alij fontes ac riui, sanè memorandi: nam prater tres circa Driburgum, aliumq; propè Ludam oppidum, acidulos ac medicatos fontes, à Matthæo Meriano in Topographiâ VVestphalia relatos, maximè mirabilis qui Bolderborna, siue Bulterborna appellatur, iuxta Aldenbekam pagum. Hic estum quem-
dam

dammarino similem patitur : nam XXIV. horarum spa- Bulderbor-
tio bis aquas suas resorbet, ac post sex horas denuò eru- na fons re-
elat ingenti cum strepitu, unde & nomen accepit : Bol- sorbetur,
deren enim, siue bulderen, Teutonicè, cum strepitu
blaterare aut detonare dicimus. Tam copiosum tamen
Bolderborna riuum profundit, ut is non longè à suâ *uti & riuus*
scaturigine ternas molarum rotas circumagat. Sed ali- *ex eo ortus*
quanto spatium progressus in terram penitus subsidit. Idem
alijs duobus riuus eodem tractu accidit : quorum alter
Svvanerum pagum præterfluit, haud procul Pader-
bornâ, ac paullo post terrâ se condit: alter inter oppidum
Lechtenauiam, ac pagum Steinem. Retulit mihi Io-
annes Grothufius noster, se, cum isthac iter faceret,
animaduertissetq; mergi fluuium illum, propius acces- *& alij duos*
sisse, & silicibus glareâque submotis, nullum perspexisse,
quo absorberetur, foramen; sed aure ad terram admo-
tâ, unâ cum socio, audisse ingentem strepitum ac colli-
sionem velut in cellam delabentium aquarum. An hi
annes Paderbornæ, aut alibi, denuò prorumpant, ut
tradi ab aliquibus scribit Merianus, frustra quæram,
quod latere voluit Auctor natura.

c Placitum passim pro conuentu iudiciali, siue con- Placitum
uentus loco, usurpatur in mediæ ætatis scriptoribus. siue conuen-
Exempla plura reperies in Glossario Frid. Lindenbrogij tus, Fran-
ad Codicem legum antiquarum. De conuentu ad Pa- corum ad
derbornam, quod huc facit, ita scribit Poëta Saxo lib. 1. Paderbor-
annal. ad an. 777. nam, an.
777.

Conuentum placiti generalis habere
Cum Ducibus se velle suis denuntiat illic.
Tanto concilio locus est electus agendo,
Quem Pathalbrunnon vocitant, quo non habet
ipsa

Gens alium naturali plus nobilitate
Insignem, qui præcipuè redimitus abundat
Fontibus, & nitidis & pluribus, & trahit inde
Barbaricæ nomen linguæ sermone vetustum.

Meminere magni placiti isthic eo anno habiti Anna-
les Tiliiani, quod Losseliani & monachus Egolismensis
synodum

94 VITA S. LIBORII PATRONI

synodum publicam appellant; Vita Caroli magni per incertum, synodum, & concilium publicum; Eginardus generalem populi conuentum. Iterum an. 785. placitum habuit ad Paderbrunnon cum Francis & Saxonibus, ut habet Fragmentum annal. Alex. Petauij, siue; ut Loiseliani, synodum publicum celebrauit; aut, ut Vita eius per incertum, concilium publicum tenuit. De secundo hoc conuentu agunt cum Eginardo ceteri Scriptorès. De tertio, an. 799. mox dicemus. Ibidem Ludouicus Pius an. 815. conuentum habuit, vti idem Eginardus auctor est, & alij infra. Pij quoque filius Ludouicus Rex Germania, ut habent Annales Fuldenses, an. 845. in Saxonia apud Paderbrunno generale placitum habuit.

an. 785.

799.

815.

845.

d Leo III. is fuit, de quo ad XII. Iunij. Extat de eius ad Carolum aduentu poëma elegans tom. 2. Francicor. scriptor. Quã de re ceteri quoque agunt annales, qui & memorant sanctissimo Pontifici manus à populo Romano iniectas in publicã supplicatione, oculos erutos, linguamq; excisam; sed virtute Diuinã & hanc & illos ei restitutos.

S. Leo III.
Papa

Indulgentias concedit
Paderborna.

e Gobelinus addit: Visitantibus eandem capellam in anniuersario dedicationis ipsius, qui est VIII. Decembris, de benignitate Sedis Apostolicæ magnas Indulgentias concessit. Extat etiamnum in cryptâ illud altare S. Stephani De eo Vita S. Meinuuerçi Ep. Paderborn. 5. Iunij cap. 1. in cryptâ ibidem nouiter constructâ, quoddam altare consecrans, Leo Papa, adorandas in eo Protomartyris Stephani reliquias, quas Romã secum attulerat, in priuilegium Apostolicæ consecrationis collocauit.

Paderborna
combusta
an. 1000.

f Non planè ab omni incendio immunem fore Paderbornensem Ecclesiam vaticinatur sanctus Pontifex, sed quod incolarum loci perfidia, odiumq; in religionem Christianam, excitasset. Alioquin, ut in citatâ S. Meinuuerçi Vitâ dicitur, & supra §. 5. retulimus, anno Dominicæ Incarnationis millesimo, ordinationis Rethardi Ep. nonodecimo, regni Ottonis III. decimo-

septi-

septimo, Imperij quarto, Indiēt. XIII. ciuitas Patherbrunnensis primū incendio vastatur, nobile-
 que principalis Ecclesiæ monasterium, præcipui
 operis & decoris, à Carolo Magno fundatum, à
 beatæ verò memoriæ Badurado Episcopo conlum-
 matum, & XIV. Calendas Nouembris dedicatum,
 cum libris, priuilegijs plenarijs, alijsque Ecclesiæ
 ornamentis propemodū conflagrauit. *Ex ijs quæ
 ibidem subiiciuntur, patet, vel omissum aliquid esse, vel
 vocem propemodū, pro penitus accipiendam: quare
 à Gobelino, qui cap. 50. atatis 6. idem incendium iisdem
 ferè verbis commemorat, omissa est: uti & à Krantzio
 Metropolis lib. 3. cap. 40. Iterum conflagrauit ciuitas
 cum ecclesiâ an. MCXXXI. uti refert Krantzius lib. 6. & an. 1131
 cap 10 & Gobelinus cap. 58. qui cap. sequenti tradit à
 Bernardo Ep. restauratam, & duodecimo post anno,
 Christi MCXLIII. dedicatam.*

g Franconia nunc vulgò dicitur, Teutonicè, Franc-
 kenlandt, id est, Francorum regio.

h Ita & Annales Fuldenses ad an. 746. Eginardus
 an. 793. Celebrauit Carolus Natalem Domini apud
 S. Kilianum in Wirtziburgo iuxta Mœnum flu-
 uium. Monachus Egoismensis ad eundem annum,
 Wirtzinburg vocat, MS. Bodecen. Wirzeburg. Poste-
 riores Herbipolim dixere, parū idoneā interpreta- *Herbipolis*
 tione, ex Latinâ Gracâque voce nomen conflantes. unde *unde dicta.*
 Gunterus lib. 5 Ligurini:

Conueniunt, urbemque petunt, cui nomen ab
 herbis

Esse putant, linguæ vulgaris origine tractum.

Burg quidem castrum, siue urbem munitam significat
 sed v virtz, siue vvurtz, non herbam, sed radicem. unde
 Iacobus Spigelius in Scholijs ad Ligurinum, fatetur
 satis durè Herbipolim dici, pro VVirtzburgo. Plura de
 eius etymologiâ Irenicus lib. 11. Germania Exegeos
 sed quod ait à Ptolomeo Arctanum dici; nescio ubi le-
 gerit; nam in Ptolomeo nusquam id nomen habetur.

i Quia sapius obsides à Saxonibus accepit Carolus,
 scirâ

sciri certò non potest, quo anno traditus ei sit R. Hathumarus, quem Cratepolius alijq; S. Hadumarium appellant; Krantzius & alij Hatimarium. Constat sub S. Burchardo, primo Ep. Herbipolensi, litteris & pietate eruditum.

k Cùm obierit Carolus 28 Ianuarij an. 814. manifestum est errasse eos. qui anno Christi 795. ordinatum Hathumarum 804. mortuum scripsere, ut ad sequens caput notabimus.

Novum Caput
in MS. Bodic

CAPUT III.

Episcopus II. Baduradus. Reliquiae petitione
Cenomanis.

II. Ep. Baduradus,
nobilis, egregius:

a

b

c

is templa
struit &
ornat:

8. **V**T verò ad propositum redeamus; defuncto Carolo, a Hathumaro quoque Episcopo non longo post tempore ab hac mortalitate ad perennem, ut credimus, vitam assumpto, successit ei vir egregius, nomine Baduradus, qui & ipse ex hac regione nobili ortus prosapia, ex eiusdem Ecclesiae Clero b electus est. Qui praeclaræ morum nobilitatis, magnanimitatis & industriæ merito, familiaritatem regiam c intimè consecutus, tantæ dignitatis locum promeruit, ut ei non minor facultas, quàm voluntas amplificandæ, prouehendæ, atque adornandæ Ecclesiae sibi commissæ, suppeterere videretur. Tunc verò, tamquam ad hoc sibi datam diuinitus excellentiam animaduerteteret; nihil sui laboris studi; que subtraxit ab acquirendis ac procurandis omnibus, quæ ibidem ad Diuina

uina